

EDUKÁCIA AKO SOCIÁLNA KONŠTRUKCIA

Adam MOLNÁR

Anotácia: Predložená štúdia sa zaoberá sociálnym konštrukcionizmom vo vzťahu k edukácii. Príspevok sa člení na 3 kapitoly. V jednotlivých kapitolách rozoberá problematiku sociálneho konštrukcionizmu a vychádzajú z diela Bergera a Luckmanna *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*, opisuje mechanizmus sociálneho konštruovania sociálnej reality. Usiluje sa ukotviť procesy habitualizácie, inštitucionalizácie, zvecnenia a následnej internalizácie skonštruovanej reality v kontexte edukácie. Hlavná pozornosť je teda venovaná edukácii a jej miestu v mechanizme konštruovania sociálnej reality.

Kľúčové slová: sociálny konštrukcionizmus, edukácia, realita, vedenie, habitualizácia, inštitucionalizácia, zvecnenie, internalizácia

1 ČO JE SOCIÁLNA KONŠTRUKCIA?

Ak chceme nájsť odpoveď na otázku, čo je sociálna konštrukcia, potrebujeme sa zamyslieť nad tým, či je svet staticky usporiadaný a podmienený prírodnými faktormi alebo spoločensky a kultúrne kreovaný a tým i premenlivý.¹ Kým prvá možnosť – esencialistická či naturalistická – kladie menší dôraz na

¹ Sociálny konštrukcionizmus vníma svet ako premenlivý, čo môže viesť k relativizácii hodnôt, postojov, ba dejín. To môže predstavovať závažný etický problém. Problematika vzťahu relativizmu a konštrukcionizmu by si však vyžadovala samostatné spracovanie.

tvorivý potenciál človeka a spoločnosti (opozíciou sociálneho konštrukcionizmu je i pozitivismus so svojou snahou uchopovať svet objektívne, exaktne), tá druhá vníma spoločnosť ako dôležitý faktor utvárania sveta, v ktorom žijeme. V tomto zmysle môžeme nazvať výsledok, produkt aktivity istého spoločenstva ľudí sociálnou konštrukciou. Práve toto druhé chápanie je vlastné sociálnemu konštrukcionizmu.

Stanfordská encyklopédia filozofie (The Stanford Encyclopedia of Philosophy) zhrňa definíciu sociálneho konštrukcionizmu nasledovne: „*If there is any core idea of social constructionism, it is that some object or objects are caused or controlled by social or cultural factors rather than natural factors...*“² (Mallon, 2019) Pre sociálnych konštrukcionistov sú teda spoločnosť a kultúra dôležitými formantami sveta, v ktorom žijeme.

Čo konkrétne si však máme predstaviť pod pojmom konštruovanie sveta? Je konštruktom všetko, s čím sa môžeme stretnúť? Mesiac ako prirodzená družica Zeme predsa nie je sociálnym konštruktom. Ian Hacking vo svojom diele *Sociálna konštrukcia – ale čoho?* uvádza tri kategórie vecí, ktoré sú považované za sociálne konštruované – „objekty“, „idey“ a tzv. „elevátorové slová“. (Hacking, 2006) Autor udáva niekoľko príkladov: konštruovaným objektom môže byť napríklad nájomné, ktoré by bez ľudí a ich aktivity neexistovalo, ale aj správanie (napr. ušľachtilé) či dokonca pocity. (Hacking, 2006) Druhou kategóriou sú „idey“. Hacking používa toto pomenovanie pre označenie všetkých názorov, postojov, koncepcií, teórií či pojmov. (Hacking, 2006) V tomto zmysle je teoretická báza akejkoľvek vedy – pedagogiku nevynímajúc – systémom konštrukcií. Poslednou množinou – ako už bolo zmienené – sú tzv. „elevátorové slová“. Hacking uvádza príklady ako pravda, fakty, poznanie či realita a píše o nich: „*Tieto slová sa používajú na to, aby sme povedali niečo o svete alebo o tom, čo o svete hovoríme, prípadne, čo si o ňom myslíme.*“ (Hacking, 2006, s. 44) Prínos Iana Hackinga k teoretickému rozpracovaniu sociálneho konštrukcionizmu je značný. Dôležitým príspevkom do spoločenských vied je napríklad jeho teória lopingového efektu, ktorá zachytáva dynamiku medzi jednotlivcom a tým, ako ho spoločnosť klasifikuje, za akého ho má. (Hacking, 2006)

² „*Ak existuje nejaká ústredná myšlienka sociálneho konštrukcionizmu, tak je ňou názor, že istý objekt alebo objekty sú prednostne podmienené alebo kontrolované sociálnymi či kultúrnymi faktormi, než faktormi prírodnými.*“ (Voľný preklad A.M.) Pozri: MALLON, Ron. Naturalistic Approaches to Social Construction. In: ZALTA, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Stanford: The Metaphysics Research Lab, 2019 [cit. 2022-04-08]. Dostupné na: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/social-construction-naturalistic/>>

2 TEÓRIA SOCIÁLNEHO KONŠTRUKCIONIZMU

Rozhodujúcim dielom sociálneho konštrukcionizmu je dielo sociológov Bergera a Luckmanna *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*.³ Vo svojej knihe podrobne opísali „mechanizmus“ sociálneho vytvárania reality. Ako uvádza Hacking, išlo vôbec o prvú publikáciu, ktorá pracovala s výrazom „sociálna konštrukcia“. (Hacking, 2006)

Na samom začiatku „mechanizmu“ sociálneho konštruovania stojí habitualizácia, ako proces, v rámci ktorého sa opakujúca ľudská činnosť stáva vzorcom pre ďalšie podobné činnosti (čím v mnohých situáciách zjednodušuje ľudskú aktivitu) a – podľa Bergera a Luckmanna – predchádza ďalšiemu veľmi dôležitému procesu, a to inštitucionalizácii. (Berger – Luckmann, 1999) Inštitucionalizácia – teda proces vzniku inštitúcie – je procesom typizácie habitualizovaných ľudských činností konkrétnymi typmi ľudí, ktorí tieto činnosti vykonávajú. (Berger – Luckmann, 1999) Napríklad habitualizovaná činnosť „starostlivosť o zdravie ľudí“ (so všetkými jej súčasťami a jednotlivými úkonmi), je typom činnosti, ktorú vykonáva istý typ ľudí – lekári. Tým vzniká inštitúcia medicíny. Podobne je to napríklad i s konštruovaním rodu.

Ako možno vidieť, proces inštitucionalizácie je z hľadiska produkcie reality zásadný. Táto realita veľmi úzko súvisí s vedením. (Berger – Luckmann, 1999) S konštruovaním reality, konštruujeme aj vedenie o nej. Či presnejšie povedané, konštruovaním vedenia, konštruujeme realitu. *Vieme*, ako sa „majú“ správať rôzne kategórie ľudí. *Vieme*, čo definuje lekára, *vieme*, aké činnosti vykonáva a ako by sa mal správať. Podobne *vieme*, čo definuje učiteľa. *Vieme*, ako sa správať v konkrétnych situáciách, čo je slušné a neslušné. *Vieme*, čo hovoriť a kedy mlčať atď.

Na tomto mieste je možné poukázať na blízkosť ontológie a epistemológie. Svet je taký, ako mu *rozumieme*, čo o ňom *vieme*. Veľmi výstižne je tento jav charakterizovaný v štúdiu Thalie Dragonas a kolektívu: „...it is not the world that dictates our knowledge claims; rather, our knowledge claims fashion what we

³ Dielo prvýkrát vyšlo v roku 1966 a stalo sa klasickým v rámci mnohých sociálnych vied. Ako už z podtitulu diela vyplýva, ide o koncepciu v rámci sociológie vedenia, ktorej predchodcami sú Scheler, avšak najmä Mannheim ako sociológovia vedenia. Ako ďalej v úvode svojej knihy Berger a Luckmann uvádzajú, inšpirovali sa viacerými mysliteľmi, napr. Marxom, Durkheimom či Meadom. Viac v úvode diela: BERGER, Peter L. – LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 9-24. (Pri opise koncepcie Bergera a Luckmanna vychádzam z uvedenej publikácie.)

take the world to be.“⁴ (Dragonas et al., 2015, s. X) Uvediem konkrétny príklad. Dnes nie zriedkavo zaznievajú názory – predovšetkým z konzervatívnych kruhov – že homosexualita ohrozuje spoločnosť, ba dokonca vraj prispieva k jej rozpadu a zániku. Ako chápať tento postoj? K čomu pri takýchto vyjadreniach dochádza? Vychádzajúc z vyššie uvedeného, dochádza k destabilizácii istého skonštruovaného vedenia o svete. To, čo bolo doposiaľ považované istou societou za pravdu, je „ohrozené“. A ak platí – ako už bolo zmienené – že naše vedenie kreuje svet taký, za aký ho máme, tak vzniká dojem, že sa tento svet rozpadáva. Nedochádza však k rozpadu spoločnosti ako takej. Homosexualita nepredstavuje žiadne nebezpečenstvo. Dochádza k rozpadu skonštruovaného obrazu o nej, ktorý bol doposiaľ považovaný za pravdivý. Rozpadáva sa konštrukt.

Podobne by bolo možné uviesť nespočetne veľa ďalších príkladov. V tejto súvislosti je však podstatné uvažovať o tom, ako konštrukcie vnímame. Uvedomujeme si vôbec, že to, s čím sa každodenne v živote stretávame, je sociálne konštruované? Ako pristupujeme k vlastným „dielam“? Odpovede boli už vyššie implicitne naznačené. Berger a Luckmann uvažujú nad týmito otázkami používajú pojem zvecnenie. (Berger – Luckmann, 1999) A podávajú veľmi zrozumiteľné vysvetlenie tohto javu: „*Zvěcnělý svět je tedy světem dehumanizovaným. Člověk ho prožívá jako podivnou skutečnost, spíše jako opus alienum, dílo cizí, nad nímž nemá žádnou moc, než jako opus proprium, dílo vlastní, jež je výsledkem tvůrčí činnosti jeho samotného.*“ (Berger – Luckmann, 1999, s. 90) Ide o „hru“ s ilúziami. To, čo je „naše“, vnímame ako „cudzie“. Práve toto vnímanie sociálne konštruovanej reality ako *opus alienum*, petrifikuje naše myslenie, vytvára predsudky vedúce i ku konfliktom. Mnohé javy sú vnímané ako striktné dané, nemenné a my – ľudia – sme objekty, ktoré má v rukách nekompromisný „osud“ či „príroda“. Uvedomenie si opaku humanizuje, stavia človeka a ľudskú spoločnosť do centra diania. Svet nie je výlučne „*opus alienum*“, je aj našim dielom a človek je jeho tvorcom. Je však veľmi dôležité povedať, že i tento konštrukcionistický optimizmus neplatí výlučne. Spoločnosť síce tvorí svet, ale

⁴ „*Nie je to svet, ktorý určuje naše tvrdenia o ňom, je to najmä naše vedenie, ktoré kreuje svet taký, za aký ho máme.*“ (voľný preklad A.M.) DRAGONAS, Thalia et al. Education as Social Construction: An Introduction. In: DRAGONAS, Thalia et al. (eds.). *Education as a Social Construction: Contributions to Theory, Research and Practice* [online]. Chagrin Falls: Taos Institute Publications, 2015, s. X [cit. 2022-04-08]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/ThaliaDragonas/publication/326781669_Sowing_Seeds_of_Synergy_Creative_Youth_Workshops_in_a_MultiCultural_Context/links/5b69727c45851546c9f6961c/Sowing-Seeds-of-Synergy-Creative-Youth-Workshops-ina-Multi-Cultural-Context.pdf

nejde o jednosmerný proces. Možno tu vidieť aj istý protipohyb, v rámci ktorého zohráva edukácia výnimočne dôležitú, ak nie kľúčovú úlohu. Práve edukácia ako integrálna súčasť sociálneho konštruovania i konštrukt samotný, bude predmetom nasledujúcej kapitoly.

3 POJEM EDUKÁCIE AKO SOCIÁLNEJ KONŠTRUKCIE

Aké je miesto výchovy a vzdelávania v kontexte sociálneho konštrukcionizmu? Je aj sama edukácia konštruktom? Aký vplyv by malo toto zistenie na pedagogiku? Pri odpovedi na uvedené otázky sa opäť vrátim k dielu Bergera a Luckmanna. Títo autori prikladajú odovzdávaniu skonštruovaného sociálneho inštitucionálneho poriadku signifikantný význam. Dokonca tvrdia, že o sociálnom svete možno hovoriť len vtedy, keď na „scénu“ prichádza nová generácia. (Berger – Luckmann, 1999) Autori kladú veľmi veľký dôraz na primárnu a sekundárnu socializáciu ako prostriedok prenosu sociálneho poriadku z predchádzajúcej generácie na generáciu novú. Socializáciu pritom považujem za integrálnu súčasť výchovy a vzdelávania. Nemožno ju od edukácie oddeliť, ba možno povedať, že sa s edukáciou do značnej miery i prekrýva. V procese socializácie dochádza k internalizácii – zvnútorneniu – skonštruovanej reality. (Berger – Luckmann, 1999)

Berger a Luckmann poukazujú na dôležitú prítomnosť tzv. „významných druhých“ v živote primárne sa socializujúceho dieťaťa, ku ktorým si vytvára výrazný emocionálny vzťah a vďaka tomu je umožnená identifikácia s týmito osobami, bez ktorej by internalizácia objektívnej reality nebola možná. (Berger – Luckmann, 1999) Ako teda môžeme vidieť, v rámci primárnej socializácie je prvým krokom k úspešnému osvojeniu si reality identifikácia s významnou osobou, ktorá dieťa oboznamuje so svetom v rôznych výchovných situáciách. K tomu však – ako dobre vieme – dochádza iba počas určitého obdobia v rámci detstva. Následne sa úzka späťosť dieťaťa s blízkou osobou pretrháva. Pravidlá sa už neviažu na konkrétnu osobu, ale dochádza k ich zovšeobecneniu – tu Berger a Luckmann používajú pojem „zovšeobecný druhý“. (Berger – Luckmann, 1999) Jednoducho povedané, pravidlo, ktoré bolo pôvodne určené rodičmi, sa začína chápať ako všeobecne platné pravidlo, ktoré nevyžaduje iba blízka osoba, ale celá spoločnosť. V útľom detstve je teda spoločnosť vnímaná „synekdochicky“. Je dôležité spomenúť, že Berger a Luckmann preberajú pojem „zovšeobecný druhý“ od Georgea Herberta Meada. Ten podobne pracuje s pojmom „generalized other“. (Mead, 1925)

Na konci predchádzajúcej kapitoly som vyjadril názor, že človek je bytosťou, ktorá aktívne tvorí svet, avšak v istom období života dochádza aj k „protipohybu“. Ako tomu rozumieť? Práve tu – pri pojme výchovy, vzdelávania

a socializácie (ako ich nevyhnutnej súčasť) – možno vnímať zmienené dialektické „protismerovanie“. Mladý jednotlivec nie je „agensom“ sociálnej aktivity. Je primárne jej „paciensom“, cieľom. Je tým, na ktorého sa konštrukcie prenášajú. Je „dejom“ zasiahnutý. Táto dialektika je elementárnym predpokladom kontinuity v spoločnosti.

Generácia, ktorá odovzdáva inštitucionálny poriadok novej generácii hľadá spôsoby, ako toto usporiadanie pred mladou generáciou obhájiť – legitimizovať – jednoducho vysvetliť. (Berger – Luckmann, 1999) Autori tvrdia, že na to, aby došlo k efektívnej a žiadúcej adjustácii, aby nová generácia prijala inštitucionálny poriadok za seba vlastný, je potrebné zaviesť i sankcie. (Berger – Luckmann, 1999) Podobnú myšlienku vyjadril aj Michel Foucault, ktorý podrobne analyzoval disciplinárny systém v mnohých inštitúciách vrátane školy. Podľa neho „*disciplinárne aparáty navzájom hierarchizujú „dobré“ a „zlé“ subjekty.*“ (Foucault, 2000, s. 183) Tento moment hierarchizácie a klasifikácie jednotlivcov možno považovať za kľúčový. Klasifikácia je totiž základným predpokladom toho, aby bolo možné prostredníctvom sankcie subjekty normalizovať.⁵ Normalizácia pomáha staršej generácii zabezpečovať prenos inštitucionálneho poriadku a predovšetkým eliminovať prípadné problémy, ktoré by sa mohli pri tomto prenose objaviť. Správanie, ktoré sa nachádza mimo stanovenej normy je potrebné odstrániť. Hrozba sankcie odstrašuje a reguluje správanie jednotlivca.

Ako sme mohli vidieť, edukácia je dôležitým „kolieskom“ v mechanizme konštruovania a reprodukcie sociálnej reality. Zabezpečuje kontinuitu vo fungovaní inštitucionálneho poriadku. Je však potrebné povedať, že aj edukácia sama je javom do značnej miery konštruovaným. Vytváranie širokého spektra rôznorodých pedagogických teórií, prístupov, perspektív je toho dôkazom. Dejiny školstva a pedagogiky sú pestrým súborom konštruktov a ich legitimizácií. Rovnako tak spôsob výchovy je ovplyvnený kultúrnym a spoločenským poriadkom. V tomto kontexte nemožno opomenúť ani redefiníciu výchovných cieľov, ktoré podliehajú zmenám „sociálnych konštrukcií“. Ba ciele samotné sú konštrukciami. Vychovávajúci má vždy na zreteli isté méty, ktoré chce dosiahnuť, má pred sebou predstavu človeka, ktorého chce sformovať. Predstavy „ideálneho“ človeka sa však – ako je zrejmé – tiež menili. Ako v čase, tak i v priestore. Kým v Sparte bolo cieľom vychovať lojálneho bojovníka, v stredoveku bol ideálom zbožný a cirkvi podriadený jednotlivec. Spolu s nimi sa konštruovali i nové spôsoby, ktorými sa tieto ciele dosahovali. Vychádzajúc z vyššie uvedeného môžeme zhrnúť niekoľko základných bodov:

⁵ Viac o normalizačných sankciách pozri: FOUCAULT, Michel. *Dozerat' a trestat': Zrod väzenia*. Bratislava: Kalligram, 2000, s. 179-186.

-
1. Svet ako celok nie je vopred daný a nemenný
 2. Pri kreovaní sveta má nezastupiteľné miesto spoločenská aktivita človeka
 3. Edukácia je kľúčová v udržiavaní sociálne konštruovanej reality „pri živote“

Pri aplikácii teórie sociálneho konštrukcionizmu do praxe možno vychádzať z týchto bodov. Pri edukácii je potrebné mať na zreteli skutočnosť, že svet nie je neustále rovnaký. Takéto vnímanie zväzuje. Túto skutočnosť je možné predstaviť deťom a neustále poukazovať na diverzitu a premenlivosť mnohých javov. Thalia Dragonas a kolektív v súvislosti s týmto píše: „...*what we take to be known is always in motion. The challenge for future educational practices is preparing students for a life of continuous innovation – or knowledge making.*“⁶ (Dragonas et al., 2015, s. XII) Práve tento záver považujem za kľúčový. Dovolím si to nazvať „unum necessarium“ aplikovaného sociálneho konštrukcionizmu v pedagogickej praxi. Viedlo by to edukovaných k väčšej flexibilitate, ale aj otvorenosti a k odstraňovaniu predsudkov. V tomto zmysle by takáto aplikácia mala aj výrazne etický rozmer.

Tento prístup však zároveň má potenciál pri rozvoji kritického myslenia. Vnímať svet ako dynamický celok otvára možnosti pre prácu, v rámci ktorej sa deti a mladí ľudia učia hľadať súvislosti medzi jednotlivými javmi, perspektívami a názormi.

ZÁVER

Sociálny konštrukcionizmus je veľmi podnetným myšlienkovým prúdom, ktorého teórie možno aplikovať do širokého okruhu spoločenských a humanitných vied, pedagogiku nevynechajúc. Pedagogika ponúka vhodný priestor pre sociálnych konštrukcionistov. Edukácia má – ako bolo možné vidieť – v rámci konštruovania nášho ľudského sveta nezastupiteľné miesto. V predloženej práci som sa usiloval uvažovať nad sociálnym konštrukcionizmom v pedagogickom

⁶ „*Naše vedenie je neustále v pohybe. Výzvou pre budúce vzdelávacie praktiky bude pripraviť študentov na život neustálych inovácií – či vytváranie nového vedenia.*“ (Voľný preklad: A.M.). Pozri: DRAGONAS, Thalia et al. Education as Social Construction: An Introduction. In: DRAGONAS, Thalia et al. (eds.). Education as a Social Construction: Contributions to Theory, Research and Practice [online]. Chagrin Falls: Taos Institute Publications, 2015, s. XII [cit. 2022-04-08]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/ThaliaDragonas/publication/326781669_Sowing_Seeds_of_Synergy_Creative_Youth_Workshops_in_a_MultiCultural_Context/links/5b69727c45851546c9f6961c/Sowing-Seeds-of-Synergy-Creative-Youth-Workshops-ina-Multi-Cultural-Context.pdf

kontexte. Ľudská činnosť – zdá sa – je produktívna a tvorivá. Človek tvorí svoj svet, tvorí ho vždy a mení ho. Táto skutočnosť má pre neho dôležitý význam. Avšak vedomie premenlivosti sveta nemá viesť k absolútnej relativizácii. To, že svet je „len“ produktom človeka neznamená, že ním treba opovrhovať. Podstatné je uvedomiť si, že vytváranie sociálnych konštrukcií je integrálnou súčasťou spoločenského života. My – ľudia – máme náš svet vo svojich vlastných rukách. To znamená, že sme za vlastné činy i zodpovední. Svet, v ktorom žijeme a ktorý odovzdávame mladšej generácii je našim svetom. Je preto dôležité naučiť mladú generáciu, že svet sa neustále mení, vyvíja, že to, čo platí dnes, zajtra platiť nemusí. Takéto myslenie do značnej miery napomáha vnímať svet v širších súvislostiach. Zároveň je viac ako nutné zdôrazniť, že sociálny konštrukcionizmus predstavuje i etickú výzvu. Konštrukcionistická relativizácia niektorých spoločenských javov a hodnôt, môže byť nebezpečná.

Cieľom tohto príspevku nebolo tému úplne vyčerpať. Treba zdôrazniť, že moje úvahy vychádzajú predovšetkým – vzhľadom na potrebný rozsah príspevku – z diela Bergera a Luckmanna, nevenujú sa všetkým konštrukcionistickým prúdom. Tri uvedené kapitoly majú za cieľ byť stručným objasnením problematiky a impulzom k ďalšiemu uvažovaniu.

LITERATÚRA

- BERGER, Peter L. – LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- DRAGONAS, Thalia et al. Education as Social Construction: An Introduction. In: DRAGONAS, Thalia et al. (eds.). *Education as a Social Construction: Contributions to Theory, Research and Practice* [online]. Chagrin Falls: Taos Institute Publications, 2015, s. IX-XXIII [cit. 2022-04-08]. ISBN 978-1-938552-42-7 Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/ThaliaDragonas/publication/326781669_Sowing_Seeds_of_Synergy_Creative_Youth_Workshops_in_a_Multi-Cultural_Context/links/5b69727c45851546c9f6961c/Sowing-Seeds-of-SynergyCreative-Youth-Workshops-in-a-Multi-Cultural-Context.pdf
- FOUCAULT, Michel. *Dozerat' a trestat': Zrod väzenia*. Bratislava: Kalligram, 2000. ISBN 80-71-49-329-5.
- HACKING, Ian. *Sociálna konštrukcia – ale čoho?* Bratislava: Kalligram, 2006. ISBN 80-7149-889-0.
- MALLON, Ron. Naturalistic Approaches to Social Construction. In: ZALTA, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. Stanford: The Metaphysics Research Lab, 2019 [cit. 2022-04-08]. Dostupné na: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/social-construction-naturalistic/>

MEAD, George Herbart. The Genesis of the Self and Social Control. In: *International Journal of Ethics* [online]. Chicago: The University of Chicago Press, 1925, roč. 35, no. 3, s. 251-277 [cit. 2022-04-15]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/2377274?seq=18>

SUMMARY

The present paper focuses on social constructionism in the context of education. The thesis is divided into three chapters. Within particular chapters, the paper analyses an issue of social construction of reality. The thesis, based on the work of Berger and Luckmann: *Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*, describes mechanism of social construction of social reality. It tries to localize processes of habituation, institutionalization, alienation and internalization of constructed reality in context of education. Thus, the main attention is paid to an education and its place in the mechanism of social construction of reality.

Adam Molnár

študent 3. ročníka bakalárskeho štúdia pedagogika – slovenský jazyk a literatúra (3buPEŠL)
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova 2
81102 Bratislava